

УДК 336.71.078

Омельченко О.І.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З УРАХУВАННЯМ ФАКТОРА НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню основних методичних та практичних аспектів забезпечення фінансової стабільності банківської системи на основі ефективного банківського регулювання. Проведено аналіз виконання банками економічних нормативів, визначено ступінь нестабільності діяльності банків. Також за допомогою методу ентропії визначено рівень банківського регулювання в Україні.

Ключові слова: банківська діяльність, варіабельність, нормативи, регулювання, стабільність.

Омельченко О.И. РЕГУЛИРОВАНИЕ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С УЧЕТОМ ФАКТОРА НЕСТАБИЛЬНОСТИ

Статья посвящена исследованию основных методических и практических аспектов обеспечения финансовой стабильности банковской системы на основе эффективного банковского регулирования. Проведен анализ выполнения банками экономических нормативов, определена степень нестабильности деятельности банков. Также с помощью метода энтропии определен уровень банковского регулирования в Украине.

Ключевые слова: банковская деятельность, вариабельность, нормативы, регулирование, стабильность.

Omelchenko O.I. THE BANKING REGULATION IN VIEW OF FACTORS OF INSTABILITY

The article investigates the fundamental methodological and practical aspects of ensuring the financial stability of the banking system through effective banking regulation. The economic norms of banking activity is analyzed, the degree of instability of banking is determined. In addition, using the method of entropy level of banking regulation in Ukraine is defined.

Keywords: banking, variability, standards, regulation and stability.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах розвитку фінансових, товарних ринків структура банківської системи різко ускладнюється, оскільки саме банки на відміну від інших економічних суб'єктів ринку містять у собі підвищену загрозу дестабілізації власної діяльності і провокування загальноекономічної кризи. У зв'язку з цим формування і розвиток банківської системи в Україні значно актуалізували питання регулювання банківської діяльності. Як свідчить світова практика, банківська діяльність регулюється в більшій мірі, ніж інші види фінансової діяльності. Це пов'язано з тим, що банки розпоряджаються значною частиною коштів суб'єктів господарської діяльності та держави, через них здійснюється найбільш глибокий взаємозв'язок між усіма ланками національного і світового господарства. У ринковій економіці банки відіграють істотну роль в ефективному розміщенні коштів і беруть на себе значну частину ризиків.

Українські банки змушені працювати в умовах підвищеного ризику, тому вони частіше, ніж їх закордонні колеги, бувають в кризових ситуаціях, приклади яких не зникають зі сторінок періодики. Причому більшість таких випадків пов'язана з неадекватною оцінкою банками власного фінансового стану, а також надійності і стійкості їх основних клієнтів і партнерів по бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ефективного аналізу банківського регулювання є предметом дослідження багатьох науковців: О. Васюренка [1], Р. Гриценка [2], І. Д'яконової [3], Г. Криштала [4], П. Матвієнка [5], А. Мороза [6], К. Раєвського [7], Т. Саркисяна [8], М. Суржинського [9], О. Хаб'юка [10] та ін. Вони розглядають банківське регулювання як процес формування нормативно-правової бази та контроль діяльності банківських установ. Але в їх роботах недостатньо висвітлено питання системного підходу до побудови рівноважної стратегії аналізу регулювання банків-

ської діяльності в Україні з урахуванням особливостей національної економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Бракує аналізу діяльності банківських установ, який дозволив би обґрунтувати комплексний, більш широкий підхід до формулювання цілей, методів та інструментів регулювання банківської діяльності. Відсутні роботи, в яких би розглядалась економічна сутність регулювання, його вплив на розвиток банківської системи, а, відповідно, й макроекономічні процеси.

Мета статті полягає у ґрунтовному дослідженні основних підходів та методів аналізу регулювання банківської діяльності в Україні, а також у розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності регулювання банківської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення стабільної банківської системи здійснюється шляхом банківського регулювання. Для цього державі необхідні розробка і впровадження законів, що регламентують діяльність банків, а також положень, які регламентують межі поведінки банків і сприяють надійному та ефективному функціонуванню банківської системи. Саме на законодавчому рівні Національний банк України в змозі шляхом обов'язкового резервування певної частини ресурсів банків проводити роботу по забезпеченні стабільності грошового обігу і національної валюти, шляхом встановлення граничних нормативів платоспроможності та ліквідності знижувати загрозу дестабілізації діяльності банків і загрозу вилучення вкладниками коштів з банків.

Від ступеня ефективності регулювання банківської діяльності з боку Національного банку України залежить дотримання банками необхідних нормативів, а також оцінка роботи банків шляхом аналізу наданої інформації та шляхом проведення перевірок, націлених на конкретні проблемні питання, і ті, що були пов'язані зі злочинністю в окремих банках.

Функціонування банківської системи свідчить про те, що банки не можуть існувати незалежно від процесів, що відбуваються в реальному секторі економіки, оскільки саме тут здійснюється використання грошових капіталів. На відміну від країн з розвинутою економікою, де система регулювання банківської діяльності формувалась протягом тривалого часу, в Україні таке регулювання ще не отримало достатнього рівня розвитку. Отже, для здійснення стимулюючого впливу на економічне зростання банківської системи необхідно приділити увагу питанням регулювання банківської діяльності з метою забезпечення їх фінансової стійкості.

Необхідність дослідження проблеми регулювання банківської діяльності визначається також і тим, що до середини 90-х років в Україні у банківській практиці фактично не існувало поняття «банківське регулювання», оскільки особливості такої діяльності не відповідали умовам економічного середовища, що характеризувалось суперечностями трансформаційного процесу.

Сучасні умови ставлять перед банківською системою завдання здійснення якісних внутрісистемних змін. Їх треба вирішити, аби галузь була готова до економічного зростання та інвестиційного процесу, аби завтра банки не стали гальмом реформ замість того, щоб бути їхнім локомотивом. Адже без надійного і сильного банківського сектора не може бути успішною економічна політика будь-якого уряду.

Отже, банківська система України потребує регулювання. Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» [11], з метою захисту інтересів клієнтів і забезпечення фінансової надійності НБУ встановлює для всіх комерційних банків економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками. Адже за допомогою економічних нормативів діяльності банків в Україні забезпечується стабільна діяльність банків та своєчасне виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігає неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності.

Динаміка дотримання економічних нормативів банками України протягом 2003–2014 рр. по групах подана на рис. 1, 2, 3, 4 [12].

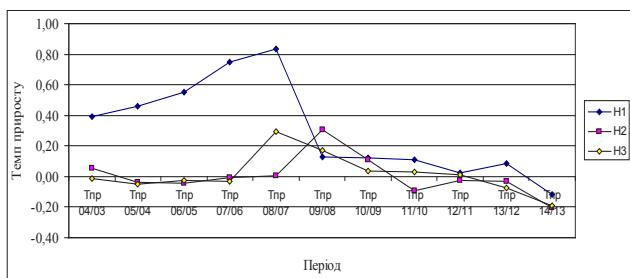

Рис. 1. Динаміка темпів приросту нормативів капіталу за 2003–2014 рр.

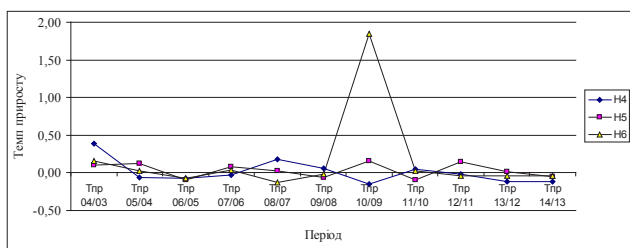

Рис. 2. Динаміка темпів приросту нормативів ліквідності за 2003–2014 рр.

Відповідно до рис. 1, можна зробити висновок, що банками було дотримано нормативи капіталу протягом розглянутого періоду, однак спостерігається зменшення значень показників.

Проаналізувавши дані рис. 2, бачимо, що банки виконують нормативи ліквідності протягом аналізованого періоду, але спостерігається тенденція зменшення цих коефіцієнтів. Зменшення відбувається через те, що темп приросту загальних зобов'язань значно випереджає темп приросту загальних активів банків.

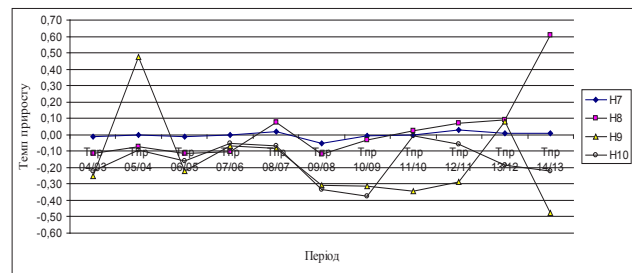

Рис. 3. Динаміка темпів приросту нормативів кредитного ризику за 2003–2014 рр.

Нормативи кредитного ризику (H7-H10) як елемент економічних нормативів діяльності банків мають на меті не допустити надмірну концентрацію кредитного ризику в банку, оскільки неплатоспроможність одного або кількох контрагентів може суттєво дестабілізувати банк та навіть призвести до його банкрутства. Всі нормативи знаходяться у встановлених межах, але спостерігається коливання таких показників, як H8-H10.

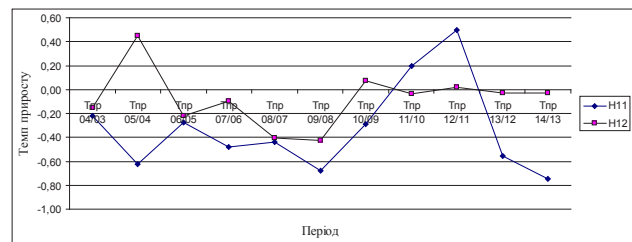

Рис. 4. Динаміка темпів приросту нормативів інвестування за 2003–2014 рр.

Серед нормативів інвестування спостерігається спад (рис. 4). Це може свідчити про несприятливий інвестиційний клімат в країні, адже банки шукають інші шляхи вкладання коштів, зменшуючи обсяг інвестицій.

Загалом, слід зазначити, що протягом 2003–2014 рр. розрахункові значення показників відповідають нормативним вимогам НБУ. Але динаміка всіх показників носить коливальний характер, що свідчить про нестабільність в банківському секторі. Для оцінки коливальності нормативів було використано коефіцієнт варіації, розрахований згідно методики, запропонованої І.М. Новаком [13, с. 141].

$$CV = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n^2}} \div \bar{x} \times 100, \quad (1)$$

де CV – коефіцієнт варіації;
n – кількість варіантів;
x – величина ознаки (варіанти);
 \bar{x} – середня величина ознаки (варіанти).

Відповідно до шкали оцінювання ступеня коливальності, нормативи протягом 2003–2014 рр. згруповалися таким чином за рівнем нестабільності (табл. 1).

З отриманих результатів можна зробити висновок, що найменша коливальність властива нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента Н7, його значення протягом 12 років знаходиться у межах 22–23%. Однак його наближення до граничного значення 25% свідчить про постійне існування високого кредитного ризику та невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань.

Норматив адекватності регулятивного капіталу Н2, норматив співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів Н3, нормативи миттєвої та поточної ліквідності Н4, Н5 та норматив великих кредитних ризиків Н8 мають середній рівень неоднорідності та коливань.

Високий рівень коливань має показник короткострокової ліквідності Н6, який визначає мінімально необхідний обсяг активів для забезпечення виконання своїх зобов'язань, але його значення залишається протягом розглянутого періоду в межах встановленої норми.

Надвисоким рівнем коливальності відзначаються нормативи інвестування Н11 та Н12, нормативи, які регулюють діяльність банку з інсайдерами Н9, Н10,

а також показник мінімального розміру регулятивного капіталу Н1. Оскільки їх значення протягом досліджуваних років в межах встановлених нормативів, то такі коливання є свідченням реакції на зміни економічного середовища в цілому і не несуть загрози діяльності банківського сектора.

У зв'язку з нестабільністю зовнішнього середовища та коливальністю нормативів доцільно дослідити основні підходи до оцінки рівня регулювання банківської діяльності (табл. 2).

З метою визначення оптимального підходу до оцінки регулювання банківської діяльності необхідно проаналізувати частоту використання їх вченими у своїх роботах для оцінки. Тому результати дослідження робіт науковців з даної проблематики подано в таблиці 3.

Таким чином, з таблиці 3 бачимо, що вчені використовують в своїх дослідженнях в першу чергу два основних підходи: побудову інтегрального показника та рейтингової оцінки.

Аналіз основних підходів до регулювання банківської діяльності свідчить про необхідність її вдосконалення. На основі зарубіжного досвіду необхідно створити незалежний орган регулювання, який би

Таблиця 1

Шкала оцінки рівня неоднорідності та коливальності за коефіцієнтом варіації

Коефіцієнт варіації	Оцінка нестабільності	Нормативи банківської діяльності за рівнем нестабільності
$CV \leq 10\%$	Сукупність показників є відносно однорідною, а рівень коливань низьким	Н7 (2%)
$10\% < CV \leq 25\%$	Сукупність показників має середній рівень неоднорідності та коливань	Н2 (14%); Н3 (18%); Н4 (11%); Н5 (10%); Н8 (22%)
$25\% < CV \leq 50\%$	Сукупність показників має високий рівень неоднорідності та коливань	Н6 (46%)
$CV > 50\%$	Сукупність показників має дуже високий рівень неоднорідності та коливань	Н1 (66%); Н9(60%); Н10 (60%); Н11 (146%); Н12 (56%)

Таблиця 2

Сутність підходів до оцінки регулювання банківської діяльності

Підхід	Сутність
Графічне оцінювання на основі відображення часових рядів	Передбачає графічне подання даних щодо якісної характеристики регулювання банківської діяльності, відображає не лише тренд розвитку банку, а й відбиває кількісні значення. Це дозволяє проводити порівняльний аналіз як у межах одного банку з погляду різних періодів, так і окремих банків між собою
Графічне оцінювання на основі методів аналітичної геометрії	Передбачає графічне подання даних, застосовуючи в строєні функції програми Excel
Регресійний аналіз	Побудова регресійних рівнянь, що узагальнюють між собою напрями впливу різних факторів на рівень регулювання відповідно до обраного показника фінансової стабільності
Кластерний аналіз	Дозволяє згрупувати банки залежно від ступеня впливу різних факторів на узагальнений показник оцінки регулювання банківської діяльності
Побудова інтегрального показника	Передбачає застосування статистичних оцінок взаємозв'язку між собою показниками, що відображають рівень регулювання
Побудова рейтингів	Побудова рейтингової оцінки розвитку банку на основі узагальнення рейтингових оцінок за кожним банком (у розрізі основних напрямів банківської діяльності) та їх нормуванні щодо всієї сукупності банків

Таблиця 3

Актуальність підходів до оцінки регулювання банківської діяльності

Підхід	Автори									
	[14]	[2]	[15]	[16]	[17]	[18]	[19]	[27]	[10]	[21]
Графічне оцінювання на основі відображення часових рядів	+				+			+		
Графічне оцінювання на основі методів аналітичної геометрії	+									
Регресійний аналіз		+								
Кластерний аналіз		+						+		
Побудова інтегрального показника			+	+	+	+	+		+	+
Побудова рейтингів			+			+	+	+		

враховував основні особливості економіки України та відповідав чинному законодавству. При аналізі оцінки регулювання банківської діяльності необхідно використовувати підхід, що ґрунтується на побудові інтегрального показника, оскільки саме він використовується в першу чергу в роботах вчених і його побудова інтегрального показника дозволяє узагальнити та систематизувати необхідні показники, що визначають оцінку рівня банківського регулювання.

Як свідчить світова практика аналізу соціально-економічних явищ, одним із найпоширеніших підходів до їх оцінки є підхід, заснований на побудові комплексного (інтегрального) показника. Враховуючи той факт, що всім соціально-економічним системам властивий невизначений характер, більш прийнятним методом комплексної оцінки є метод ентропії, який базується на визначенні міри неупорядкованості елементів.

Цей метод передбачає розрахунок інтегрального показника, побудова якого припускає диференціацію часткових показників на стимулятори і дестимулятори для стандартизації даних.

Стандартизована оцінка j -го економічного нормативу по банках України та i -го року дослідження, визначається за формулою [13, с. 141]:

а) для стимуляторів:

$$z_{ji} = \frac{x_{ji} - x_{\min j}}{x_{\max j} - x_{\min j}}; \quad (1)$$

б) для дестимуляторів:

$$z_{ji} = \frac{x_{\max} - x_{ji}}{x_{\max j} - x_{\min j}}, \quad (2)$$

де x_j – фактичне значення j -го економічного нормативу та i -го року;

$x_{\min j}$ і $x_{\max j}$ – відповідно, мінімальне й максимальне значення відповідної економічного нормативу;

z_j – кількісна стандартизована оцінка j -го економічного нормативу та i -го року.

До стимуляторів відносяться показники, які позитивно стимулюють впливають на організацію регулювання банківської діяльності, а до дестимуляторів – показники з протилежною дією. Серед показників-стимуляторів обираються максимальні значення, а серед показників-дестимуляторів – мінімальні. Таким чином, еталоном буде вважатися точка P_0 з координатами $Z_{01}, \dots, Z_{0j}, \dots, Z_{0n}$, отримана за формулою (3).

$$Z_{0i} = \begin{cases} \max Z_{ij} - \text{для стимуляторів;} \\ \min Z_{ij} - \text{для дестимуляторів.} \end{cases} \quad (3)$$

Отже, нормативи Н1–Н6 відносяться до стимуляторів, оскільки зменшення їх значення призводить до збиткової діяльності банківських установ, а нормативи Н7–Н12 – дестимулятори, адже збільшення їх значення призводить до збиткової діяльності банківських установ.

Таким чином, інтегральне значення об'єкта, розраховане за допомогою методу ентропії, має вигляд:

$$I_{Si} = \sum_{j=1}^n E_j b_{ij}, \quad i=1, m, \quad (4)$$

де I_{Si} – інтегральне значення об'єкта S_i ;

E_j – ентропія j -ої ознаки;

b_{ij} – оцінка j -ої ознаки для i -го об'єкта;

n – кількість ознак;

m – кількість об'єктів.

З урахуванням вищевикладеного формулу комплексного показника ступеня дотриманості нормативів (K_i) можна представити таким чином:

$$K_i = \sum_{j=1}^n \omega_j z_{ji}, \quad (5)$$

де z_{ji} – кількісна стандартизована оцінка j -го економічного нормативу в i -му році;

ω_j – коефіцієнт значущості стандартизованої j -го економічного нормативу в i -му році;

$$K_i = \sum_{j=1}^n \omega_j z_{ji}, \quad (6)$$

де δ_j – дисперсія (ентропія) j -го економічного нормативу в i -му році;

n – кількість компонент, за допомогою яких оцінюється рівень регулювання банківської діяльності.

Інтерпретація показника: чим ближче значення інтегрального показника до одиниці, тим на більш високому рівні є регулювання діяльності банків.

На рис. 5 подано динаміку інтегрального показника рівня регулювання банківської діяльності за період 2003–2014 рр., розрахованого методом ентропії.

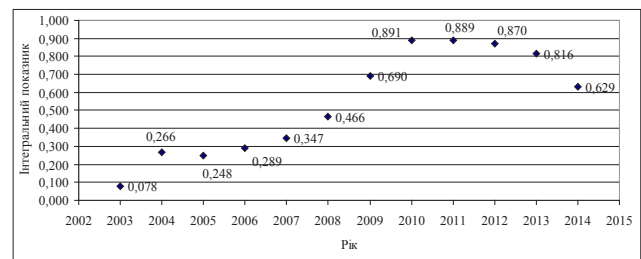

Рис. 5. Динаміка інтегрального показника рівня регулювання банківської діяльності

Для надання лінгвістичної оцінки отриманим результатам інтегрального показника використаємо шкалу Харрінгтона (табл. 4) [22, с. 36].

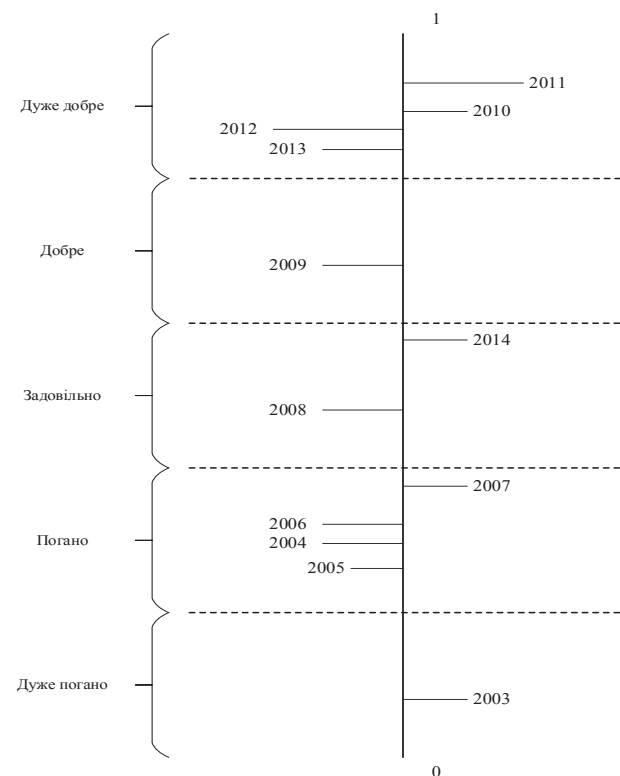

Рис. 6. Динаміка інтегрального показника рівня регулювання банківської діяльності

Таблиця 4

Шкала Харрінгтона

Лінгвістична оцінка	Інтервали значень функції бажаності
Дуже добре	1,00–0,80
Добре	0,80–0,63
Задовільно	0,63–0,37
Погано	0,37–0,20
Дуже погано	0,20–0,00

Відповідно до поданої лінгвістичної шкали, рівень регулювання банківської діяльності можна охарактеризувати таким чином (рис. 6).

У 2003 р. рівень регулювання банківської діяльності був на найнижчому рівні, спостерігалися нестабільність банківської політики та недовіра суспільства, що і призвело до зниження загального фінансового результату від банківської діяльності в Україні. Подальші чотири роки характеризуються як «поганий» рівень регулювання, фінансовий результат коливається, що свідчить про зниження довіри населення до банківської системи та про необхідність регулювання банківської діяльності з метою підвищення прибутковості банківського сектору. В 2008 р. на ступінь урегульованості банківської діяльності вплинула криза в банківському секторі (збільшення кількості банків, що знаходяться на стадії ліквідації, зменшення загальної кількості банківських установ, зростання кількості проблемних банків).

Незважаючи на посткризовий період, 2009 р. характеризується добрим рівнем регулювання, це може бути пояснено як узгодженими діями уряду, так і наявністю часового лагу, коли негативні наслідки кризи не одразу проявляють свій вплив на діяльність об'єктів.

Період 2010–2013 рр. характеризується найвищими показниками, загальна ситуація в банківській сфері також характеризується підвищенням зацікавленості іноземних інвесторів в фінансуванні банківського сектору України, про що свідчить зростання кількості банків з іноземним капіталом. Однак це заострює конкуренцію в даному секторі економіки.

Можна зробити висновок, що з плином часу рівень регулювання банківської діяльності підвищується,

що підтверджує динаміка комплексного показника. Зниження в 2014 р. пояснюється негативним впливом нестабільної політичної та економічної ситуації в країні.

Отже, сучасні умови ставлять перед банківською системою завдання здійснення якісних внутрісистемних змін. Їх треба вирішити, аби галузь була готова до економічного зростання та інвестиційного процесу, аби завтра банки не стали гальмом реформ замість того, щоб бути їх локомотивом. Адже без надійного і сильного банківського сектора не може бути успішна економічна політика будь-якого уряду. Відповідно до цього необхідною є розробка коригуючих заходів щодо діяльності банків в нестабільних умовах.

Вивчення зарубіжного досвіду щодо організації банківського регулювання засвідчує, що в більшості розвинених демократичних країн контрольні функції не монополізовані. Поряд з центральними банками їх виконують інші спеціально створені органи. Державний контроль за банківською діяльністю скрізь є максимально жорстким. Це пов'язано з турботою держави не тільки про те, щоб зберегти свій контроль і владу над випуском і обігом валюти, а й забезпечити безпеку вкладників та інших кредиторів банків, репутацію фінансової системи країни в цілому.

Регулювання банківської діяльності передбачає контроль за створенням банку, який у різних країнах має свої особливості (табл. 5).

Отже, регулювання передбачає в першу чергу контроль над регулятивним капіталом, який є основним критерієм визначення проблемної діяльності банку. Як бачимо, в Україні високі вимоги до регулятивного капіталу, значення якого повинні дотримуватися всі банківські установи в Україні.

За останні роки в Європі було удосконалено методи банківського регулювання. Поряд зі зростанням ролі центральних банків, особливо у сфері валютного контролю, посилюється також вплив і спеціально створених автономних органів. Намітилась тенденція інтернаціоналізації банківської діяльності, дотримання однакових стандартів і міжнародних норм банківського контролю і регулювання. Проте організаційна структура державних органів, що виконують контрольні функції, досить різнома-

Таблиця 5

Особливості банківського регулювання в різних країнах

Критерій	Україна	США	Німеччина	Швейцарія	Японія	Англія
Регулятивний капітал	120 млн. грн.	100–200 тис. дол.	10 млн. євро	29 млн. шв. франків	1 млрд. йен	1 млн. фунтів
Орган, що видає дозвіл на реєстрацію	НБУ	Влада штату або контролер грошового обігу	Федеральне відомство з контролю за банками	Федеральна банківська комісія	Міністерство фінансів	Банк Англії
Організаційно-правова форма власності	ПАТ (не < 3 осіб)	АТ (не < 5 осіб)	АТ або партнерська фірма	АТ	АТ	АТ

Таблиця 6

Методи управління банківською діяльністю

Методи	Сутність методу
Економічні методи	Полягають у тому, щоб непрямым впливом на елементи системи управління діяльністю банку через економічні інструменти (кредитну ставку, прибуток, величину резервів, дивіденди, матеріальну відповідальність і заохочення тощо) створити ефективний механізм управління банком. Кожен об'єкт управління діяльністю банку має свою специфіку, яка зумовлює вибір методів та інструментів, що використовуються у рамках цього методу
Адміністративні методи: стабілізаційні розпорядчі	Це нормативні акти, зазвичай тривалої дії, до яких належать статут банку, посадові інструкції, норми і нормативи, положення про структурні підрозділи тощо Це методи короткотривалої дії, за допомогою яких керівник через накази, постанови, розпорядження, делегування повноважень впливає на конкретну особу чи структурний підрозділ

нітна. Якщо у США, Німеччині, Франції, Японії діє змішана система банківського регулювання, в рамках якої Центральний банк поділяє обов'язки по нагляду з іншими державними органами, то в Австрії, Данії, Канаді, Норвегії органи нагляду відділено від Центрального банку, а у Великобританії, Греції, Іспанії, Португалії та Швейцарії – тільки центральні банки [23]. Як свідчить порівняння систем банківського регулювання в економічно розвинутих країнах, в Україні вона потребує вдосконалення. Адаже світовий досвід передбачає функціонування поряд з державним органом нагляду і незалежних з метою ефективного і адекватного оцінювання діяльності банків. Дану проблему можна вирішити шляхом створення автономного органу або розробити ефективну систему регулювання, що забезпечить контроль за банківською діяльністю як на макрорівні, так і на мікрорівні шляхом впровадження адекватних методів регулювання.

В економічній літературі відсутні єдині погляди на методи регулювання банківської діяльності, що ускладнює визначення оптимального з метою створення міцної системи регулювання. Традиційно методи управління банківською діяльністю поділяються на дві групи, що наведені в таблиці 6.

Застосування даних методів забезпечить лише нагляд за діяльністю банків. Тому з метою створення адекватної системи регулювання необхідно застосувати додаткові методи. На основі аналізу робіт зарубіжних [24–26] та українських [6; 7; 27] вчених і науковців, на думку автора, необхідно запровадити такі методи регулювання банківської діяльності: правило-пов'язані та дискреційні методи.

Правило-пов'язаність методу регулювання означає, що кожне відхилення від вимог законодавства чи органів нагляду має певні наслідки (санкції), які встановлюються апіорі. Дискреційні методи передбачають певну свободу дій як при ініціюванні санкцій, так і їх виборі. Зазначені терміни переплітаються з термінами кількісного та якісного регулювання, які пов'язані з методом оцінки ризику (причини).

Кількісне регулювання базується на показниках, що охоплюються кількісно, наприклад, показниках звітності. Якісне регулювання ґрунтується додатково на показниках, які важко охопити кількісними методами, наприклад, ними можуть бути процедури та процеси банку [10]. Кількісне регулювання є правило-пов'язаним. Якщо регулювання може вибудувати ланцюг чіткої взаємодії між причиною та наслідком, то, за умови довіри такому типу регулювання, немає потреби в застосуванні дискреційних методів у рамках кількісного регулювання. Проте в рамках якісного регулювання неможливо застосувати правило-пов'язане регулювання, оскільки нерелевентне чітке співставлення причини (порушення) та наслідку (санкції). Натомість якісне регулювання тісно пов'язане з дискреційним. Таким чином, дискреційне регулювання є досить цікавою пропозицією, проте її розумне застосування вимагає постійного зважування переваг та недоліків. Серед переваг можна виділити те, що дискреційне регулювання дозволяє максимально враховувати індивідуальну ситуацію врегульованого суб'єкта та використання інформації, яку важко охопити лише кількісно. Недоліком є те, що органи регулювання не завжди використовуватимуть надану їм свободу в інтересах вкладників.

Висновки. Банківська система активно розвивається та вдосконалюється, але зовнішні та внутрішні чинники негативно впливають на її формування.

Так, внаслідок світової фінансової кризи збільшилась кількість проблемних банків та банків, що ліквідовано, зменшилась довіра вкладників та кредиторів до банківських структур. Це спонукало банківські установи збільшити норму регулятивного капіталу, що свідчить про збільшення частки ризику, який беруть на себе банки.

З метою створення міцної та стабільної системи регулювання в Україні було досліджено основні особливості регулювання в економічно розвинутих країнах, визначено методи регулювання, проаналізовано основні підходи до оцінки рівня регулювання банківської системи та було виявлено, що необхідно: на основі зарубіжного досвіду створити незалежний орган регулювання, який би враховував основні особливості економіки України та відповідав чинному законодавству; при аналізі рівня регулювання банківської діяльності доцільно використовувати підхід, що ґрунтується на побудові інтегрального показника, оскільки саме він використовується в першу чергу в роботах вчених та дозволяє узагальнити та систематизувати необхідні показники, що визначають оцінку рівня банківського регулювання.

Для визначення оцінки регулювання банківської діяльності здійснено дослідження сукупності показників, які характеризують якість банківського регулювання та ефективність діяльності банківських установ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васюренко О.В. Банківський нагляд : [навч. посіб.] / О.В. Васюренко, О.М. Сидоренко. – К. : Знання, 2010. – 501 с.
2. Головка О.Г. Методичні основи аналізу фінансової стабільності банку / О. Г. Головка // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 13(1). – С. 155–159.
3. Д'яконова І.І. Теоретико-методологічні основи функціонування банківської системи України : [монографія] / І.І. Д'яконова. – Суми : Університетська книга, 2009. – 400 с.
4. Кришталь Г.О. Комплексна система оцінки ефективності банківського нагляду / Г.О. Кришталь // Економіка, менеджмент, бізнес. – 2010. – № 1. – С. 145–155.
5. Матвієнко П.В. Рейтингове оцінювання надійності банків – дієвий механізм підвищення ефективності державного управління банківською діяльністю / П.В. Матвієнко // Фінанси України. – 2011. – № 12. – С. 13–15.
6. Мороз А.М., Савлук М.І., Пуховкіна М.Ф. та ін. Банківські операції : [підручник] / [А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.] ; за ред. А.М. Мороза. – К. : КНЕУ, 2008. – 476 с.
7. Раєвський К. Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків / К. Раєвський // Банківська справа. – 2010. – № 2. – С. 31–33.
8. Саркисян Т.С. Банківський надзир: генератор або тормоз розвитку банківської системи / Т.С. Саркисян // Гроші та кредит. – 2011. – № 9. – С. 21–23.
9. Суржинський М. Поняття і сутність банківського регулювання та банківського нагляду в Україні / М. Суржинський // Юридичний журнал. – 2010. – № 8. – С. 23–29.
10. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету : [монографія] / О. Хаб'юк. – Івано-Франківськ : ОІППО ; Снятин : ПрутПринт, 2008. – 260 с.
11. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 212-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 18.09.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
12. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
13. Новак І.М. Соціальний розвиток регіонів України: оцінка та напрями зменшення диспропорцій : [монографія] / І.М. Новак. – Донецьк ; Київ, 2008. – 196 с.
14. Азаренкова Г.М. Фінансова стабільність розвитку банків : [монографія] / [Г.М. Азаренкова, О.Г. Головка, В.В. Смирнов]. – К. : УБС НБУ, 2011. – 191 с.

15. Д'яконова І.І. Методологічні засади розвитку банківського нагляду на базі системної організації банківської діяльності : автореф. дис. ... д. е. н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / І.І. Д'яконова. – Суми : УАБС НБУ, 2008. – 37 с.
16. Зінченко В.О. Забезпечення стійкості банківської системи України : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В.О. Зінченко. – Суми: УАБС НБУ, 2010. – 24 с.
17. Кльоба В.Л. Принципи та методи управління банківською діяльністю / В.Л. Кльоба, Р.Л. Кльоба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 19 – С. 192–199.
18. Крухмаль О.В. Оцінка фінансової стійкості банків: інформаційне та методичне забезпечення : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.В. Крухмаль. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 23 с.
19. Петриченко Л.Ю. Забезпечення фінансової стабільності комерційних банків України : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Л.Ю. Петриченко. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2004. – 18 с.
20. Петрук О.М. Банківська справа : [навч. посіб.] / О.М. Петрук. – К. : Кондор, 2010. – 461 с.
21. Черняк О. Методика вибіркового дослідження у банківській системі України / О. Черняк, А. Камінський // Вісник НБУ. – 2011. – № 8. – С. 14–19.
22. Адлер Ю.П. Планирование эксперимента при поиске оптимальных условий / [Ю.П. Адлер, Е.В. Маркова, Ю.В. Грановский]. – М. : Наука, 1976. – 280 с.
23. Бус О.Б. Особливості організації банківського нагляду, контролю та регулюванню в зарубіжних країнах / О.Б. Бус // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 12. – С. 163–171.
24. Burns Robert. L. Economic Capital and Assessment of Capital Adequacy / Robert. L. Burns // Supervisor Insights. – 2004. – № 12. – P. 14–18.
25. Gischer H. Geld, Kredit und Banken: Eine Einführung / H. Gischer, B. Herz, L. Menkhoff. – 2. Auflage. – Berlin et al.: Springer, 2005. – 368 p.
26. Heimer T. Auswirkungen des Basel II Akkords auf österreichische KMU / T. Heimer, T. Köhler. – Frankfurt am Main: Hochschule für Betriebswirtschaft, 2004. – 78 p.
27. Крухмаль О.В. Оцінка фінансової стійкості банків: інформаційне та методичне забезпечення : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.В. Крухмаль. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 23 с.

УДК 336.71

Рибачук Ю.О.
здобувач
Львівської комерційної академії

ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНОГО ТА ТЕХНІЧНОГО АНАЛІЗІВ ВАЛЮТНОГО РИНКУ

Стаття присвячена вдосконаленню теоретико-методологічних підходів до прогнозування валютного курсу. Розглянуто проблему поєднання фундаментального та технічного аналізів валютного ринку. Проведено аналіз та класифікацію сукупності необхідних ознак, якими повинна володіти оптимальна модель формування валютного курсу, для поєднання фундаментального та технічного аналізу шляхом взаємної інтерпретації їх показників.

Ключові слова: валютний ринок, валютний курс, фундаментальний аналіз, технічний аналіз, модель перетину кривих попиту та пропозиції, графік курсу валют, періодична кількісно-вартісна модель.

Рыбачук Ю.А. ОСОБЕННОСТИ СОЧЕТАНИЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНОГО И ТЕХНИЧЕСКОГО АНАЛИЗОВ ВАЛЮТНОГО РЫНКА

Статья посвящена совершенствованию теоретико-методологических подходов к прогнозированию валютного курса. Рассмотрена проблема сочетания фундаментального и технического анализов валютного рынка. Проведены анализ и классификация совокупности необходимых признаков, которыми должна обладать оптимальная модель формирования валютного курса, для сочетания фундаментального и технического анализа путем взаимной интерпретации их показателей.

Ключевые слова: валютный рынок, валютный курс, фундаментальный анализ, технический анализ, модель пересечения кривых спроса и предложения, график курса валют, периодическая количественно-стоимостная модель.

Rybachuk Y.O. THE PECULIARITIES OF COMBINING OF FUNDAMENTAL AND TECHNICAL ANALYSIS OF THE CURRENCY MARKET

The article is devoted to improvement of the theoretical and methodological approaches to of forecasting of exchange rate. The problem of combining of the fundamental and technical analysis of the currency market was considered. The analysis and classification of the set of required features was conducted that should be present in the optimal model of the formation of exchange rate for the combining of fundamental and technical analysis by mutual interpretation of its indices.

Keywords: currency market, exchange rate, fundamental analysis, technical analysis, supply and demand model, exchange rate schedule, periodic quantity-value model.

Постановка проблеми. Валютний курс відіграє вагомую роль в економічній політиці держави, становить інтерес для компаній, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, а також цікавить населення тих країн, у яких значна частка імпорту серед певних категорій товарів. Окремий інтерес до прогнозування валютного курсу пов'язаний зі спекулятивною торгівлею на ринку Forex. Таким чином, розробка нових та вдосконалення існуючих теоретико-методологічних підходів до прогнозування курсу валют є актуальним питанням економічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам прогнозування курсу валют присвячено велику кількість наукових робіт. Їх досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти. Серед них Е. Найман, О. Сохацька, І. Роговська-Ішук, О. Мінц, Р. Пректер, А. Фрост, Р. Балан, Д. Возний та ін. Тому існує надзвичайно багато методів прогнозування валютного курсу, які поділяються на два напрями: фундаментальний аналіз – «ґрунтується на фундаментальних уявленнях про взаємодію попиту та пропозиції» [1, с. 161], і техніч-